
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

62351 - בין חרדיות לישראליות

תאריך עדכון אחרון 07-01-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): עו"ד יהושע פפר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Yehoshua.pfeffer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

קורס זה עוסק בחברה החרדית, וביחס המורכב שלה עם החברה הישראלית הכללית. יחס זה מעלה אתגרים רבים במגוון זירות, שרובם זכו לביטוי מפורט בזירה המשפטית, אם בחוק ואם בפסקי-דין. נושאים אלו כוללים: החינוך החרדי; השירות הצבאי; השתתפות בשוק התעסוקה; ההפרדה בין המינים; אופי הפרהסיה הציבורית; אפליה; ועוד.

טרם יעסוק בסוגיות הספציפיות, הקורס יעניק סקירה של המאפיינים של החברה החרדית על גווניה, היסודות האידיאולוגיות והסוציולוגיות שלה, ומגמות עכשוויות. הקדמה זו תאפשר דיון בסוגיות ובאתגרים הרלוונטיים הן מזווית ראייה של החברה הכללית, והן מזו של החברה החרדית עצמה.

מטרות הקורס:

-- להקנות לתלמידים ידע והבנה באופי החברה החרדית וביחסה מול החברה הכללית
-- להניק לתלמידים הכרה לעומק ביחס האמור דרך עיון במקורות אקדמיים, היסטוריים, משפטיים ותקשוריים הקשורים לאינטראקציה של החברה החרדית עם החברה הכללית, כולל סוגיות רגשות ונפיצות, ולהבין את הצדדים השונים שלהן.
-- לעודד את התלמידים לראות את השאלות העולות מתוך זווית ראייה שונות, ולדון בהן מתוך מודעות למורכבות הנושאים.
-- להטמיע בקרב התלמידים את החשיבות הרבה שיש לסוגיות השונות, החברתיות וההגותיות, של יחסי הציבור החרדי עם הציבור הכללי, ואת החשיבות של טיפול ראוי בהן.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להכיר את יסודותיה של החברה החרדית
להצביע על נקודות החיכוך בין החברה החרדית לחברה הישראלית הכללית, ולהבין את המשמעות שלהן.
לדון בנקודות אלו מתוך זווית ראייה שונות.
להכיר בחשיבות ובמורכבות של הסוגיות השונות ודרכי פתרון.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מיהו חרדי? זהות חרדית בחברה רב-תרבותית
2. הקהילה ומנהיגותה: עיקרון "דעת תורה"
3. שמרנות ומעמד האישה: האמנם "כל כבודה בת מלך פנימה"?

4. "חרדים לציונות" – היחס למדינת ישראל
5. היחס למדינה: שאלת האזרחות
6. "צבא העם" או "צבא השמד"? – גיוס חרדים לצבא
7. כלכלה חרדית: תעסוקה ועוד
8. חינוך: מלחמות האוטונומיה
9. השכלה גבוהה: אתגרים ומגמות
10. הספרה הציבורית: הפרדה, הדתה, ועוד
11. מלחמת "חרבות ברזל" ומבט לעתיד

חומר חובה לקריאה:

[הרשימה כוללת קריאת חובה ורשות]

1. מפגש 1
  - בג"ץ 5851/13 קושלבסקי נ' המועצה להשכלה גבוהה (1.10.2013)
  - אביעד הכהן "מיהו אשכנזי? מיהו ספרדי? מיהו חרדי? הלכה, משפט ובית המשפט כמשקפי זהות ומכונניה" משפט, חברה ותרבות 127 (2014), עמ' 142-148
  - יהודה הערשקאוויטש "למה לומדים? תלוי את מי שואלים" צריך עיון (א' אב תשע"ז)
  - אהרן רוז "החרדים: כתב הגנה" תכלת 34 (סתיו תשס"ז)
2. מפגש 2
  - גרשון גונטובניק "קבוצות מיעוט המבקשות מהמדינה לסגור את עצמן: חומות משפטיות, גדרות חברתיות והפליה בדיוור" משפט חברה ותרבות: קהילות מגודרות (תש"ע) 425
  - גילה שטופלר "המיעוט הערבי, המיעוט החרדי והתיאוריה הרב תרבותית במדינה יהודית ודמוקרטית" משפט, חברה ותרבות: תפרים בחתך הלאומי: משפט, מיעוט וסכסוך (ראיף זריק ואילן סבן עורכים, 2016)
  - אהרן רוז "האם אנו חוזים באביב של פראג" ארץ אחרת 41 (אוגוסט-אוקטובר 2007), 38
  - יוסי נחושתי "עקרונות הוסבלנות" עיוני משפט לד' 5 (2011)
  - גרשון גונטובניק "סובלנות במדינה יהודית ודמוקרטית בראי פסיקתה של השופטת אילה פרוקצ'יה" משפט ועסקים יח 83 (2014)
3. מפגש 3
  - מנחם פרידמן, החברה החרדית: מקורות, מגמות, תהליכים (ירושלים, 1991) עמ' 80-88
  - שלמה טייטלבוים "על התורה. ועל העבודה?" צריך עיון (א' אב תשע"ז)
4. מפגש 4
  - לוי יצחק הירושלמי "החרדים מהציונות והחרדים לציונות" מאזנים, כרך ע"א, חוברת 6, 32-40
  - עמוס ישראל פליסהאור "ביקורת חרדית על ריבונות, אינדיבידואליזם ומושג זכויות האדם: הגות לאומית ובין-לאומית דתית של הרב ד"ר יצחק ברויאר" המשפט טו (2010) 607
  - רחלי איבנבוים "חרדים מהשואה – זיכרון השואה מפרספקטיבה חרדית" צריך עיון (כ"ז ניסן תשע"ז)
5. מפגש 5
  - אביעזר רביצקי, "האם תיתכן מדינת הלכה? הפרדוקס של התאוקרטיה היהודית" בתוך: דת ומדינה בהגות היהודית במאה העשרים (אביעזר רביצקי עורך, 2005) 9-42
  - בנימין בראון לקראת דמוקרטיזציה במנהיגות החרדית? – דוקטרינת דעת תורה במפנה המאות העשרים והעשרים ואחת (מחקר מדיניות 89, המכון הישראלי לדמוקרטיה, אפריל 2011)
  - ישראל שפיגל "אין במבט התורה צד 'שמאל' ו'ימין'" מוסף שבת קודש (יתד נאמן), פרשת חוקת תשנ"ט, עמ' 2-3
  - ישראל שפיגל "צוואתו של רבינו הגדול זצוק"ל" מוסף זיכרון, יתד נאמן, כסלו תשס"ב, עמ' 3-12
6. מפגש 6
  - בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא (4) 1 (1997)

- שלמה גוזמן כרמלי "שתזדעזע ארץ הקודש, ב"ה: הפגנות ברחוב החרדי כביצוע תרבותי" תרבות דמוקרטית 15 (2013) 31
- 7. מפגש 7
- בג"ץ 10296/02 ארגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים, בסמינרים ובמכללות נ' שרת החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נט (3) 224, (2004)
- טל פרוסט "ליבה לשם מה?" מחקרי משפט ל (התשע"ו-2016)
- תמר הראל בן שחר "אוטונומיה חינוכית, תוכנית-הליבה ומימון ציבורי של החינוך - על חוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, התשס"ח-2008" משפט וממשל יב (תש"ע) 7
- 8. מפגש 8
- איריס בראון "אנא אפלח: נטילת עול הפרנסה על ידי הנשים החרדיות, הצדקותיה והשלכותיה" תרבות דמוקרטית 45 (2012)
- אלון הראל, אהרון שנך "ההפרדה בין המינים בתחבורה הציבורית" עלי משפט ג (חוברת 1) (תשס"ג-תשס"ד) 71
- אסתר טולידנו, נעם זוסמן, רוני פריש, דניאל גוטליב "השפעת גובה קבצאות הילדים על פרויון הילודה" הרבעון לכלכה 57 159 (יוני-ספטמבר 2010)
- 9. מפגש 9
- דפנה ברק-ארז "גיוס בחורי הישיבות: מפשרה למחלוקת" צומתי הכרעות ופרשיות מפתח בישראל (דבורה הכהן ומשה ליסק עורכים, 2010) עמ' 13-39
- בג"ץ 02/247 התנועה לאיכות השלטון נגד הכנסת (2005.12.1), פסקי-דין הנשיא ברק, המשנה לנשיא חשין, והשופטים לוי וגרוניס
- 10. מפגש 10
- שלמה טייטלבוים "על התורה ועל העבודה ועל העולם" צריך עיון (א' אב תשע"ז)
- יהושע פפר "לקראת מעמד ביניים חרדי" צריך עיון (29.5.2017)
- 11. מפגש 11
- בג"ץ 1067/08 עמותת "נוער כהלכה" נ' משרד החינוך (6.8.2009)
- אביעד הכהן "נישט פון אונזערע" ("לא משלנו"): אפליה עדתית בחברה החרדית וייצוגן של קבוצות אוכלוסייה מוחלשות מקרבה" מעשי משפט ג (2010) 123
- ישי כהן "אפליה באלעד: בנות ספרדיות לא התקבלו לסמינרים" כיכר השבת (29.5.14)
- יעקב בן-שמש "פרשת עמנואל הדילמה של ש"ס" תרבות דמוקרטית 15 13 (2013)
- 12. מפגש 12
- שרה זלצברג "מאפיינים של קשרים מיניים פוגעניים בקרב בני חרדים ניתוח ומשמעותם" קרימינולוגיה ישראלית ד (אפריל 2015) 73
- אביעד הכהן, "מרים יד בתורת משה": על פניית החרדים לערכאות משפט אזרחיות-חילוניות", תרבות דמוקרטית 15 87 (2013)
- 13. מפגש 13
- אלכסנדר יעקובסון, "מתפוררת, שמיתפוררת: החברה הישראלית מול הנבואות על התפרקותה", כיוונים חדשים 18 (2008)
- אברום תומר "לא שבטים ולא יער" השילוח 3 (תשע"ז) 65-85

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

מידע נוסף / הערות: